

BOLALAR SEREBRAL FALAJI

Ibrohimova Gulruh Mansurbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Maxsus pedagogika klinik asoslari

Annotatsiya: Bolalar serebral falaji — bu nevrologik buzilish bo‘lib, asosan bolaning bosh miyasi rivojlanishidagi nuqsonlar natijasida yuzaga keladi. Ushbu kasallik motor faoliyatining buzilishi, mushak tonusining o‘zgarishi va harakatlarning muvofiqlashmasligi bilan ifodalanadi. Serebral falaj ko‘pincha tug‘ruqdan oldingi, tug‘ruq vaqtidagi yoki tug‘ruqdan keyingi davrda miya to‘qimalarining shikastlanishi natijasida yuzaga keladi. Bu holat bolaning harakat qobiliyatiga jiddiy ta’sir ko‘rsatadi va uning kundalik hayotdagi mustaqilligini cheklaydi.

Kalit so‘zlar: serebral falaj, nevrologik buzilish, harakat, nutq buzilishi, fizioterapiya, tutqanoqlar, ergoterapiya, massaj.

Serebral falajning kelib chiqish sabablari turlicha bo‘lib, ular orasida homiladorlik davrida ona organizmida yuzaga kelgan infektsiyalar, toksik ta’sirlar, kislorod yetishmovchiligi, tug‘ruq jarayonidagi murakkabliklar va bosh miya jarohatlari mavjud. Shu bilan birga, ba’zi hollarda genetik omillar ham serebral falaj rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatadi. Bolaning miya hujayralari rivojlanishining buzilishi natijasida motor boshqaruv tizimi samarali ishlamay qoladi, bu esa mushaklarning noto‘g‘ri ishlashiga olib keladi. Serebral falajning klinik ko‘rinishlari juda xilma-xildir. Mushak tonusining oshishi yoki kamayishi, harakatlarning sekinlashishi, muvofiqlikning yo‘qolishi, reflekslarning o‘zgargani kabi belgilar kuzatiladi. Ba’zan bolaning muayyan tana qismlarida harakat cheklovlari bo‘lishi mumkin, boshqalarda esa butun tana ishtirok etadi. Nutq buzilishi, idrokdagi muammolar va ba’zan epileptik tutqanoqlar ham serebral falaj bilan birga uchrashi mumkin. Har bir bolaning kasallik ko‘rinishi o‘ziga xos bo‘lib, davolash va rehabilitatsiya yondashuvlarini individual tarzda tanlash zarur.[1]

Serebral falaj bilan ogʻrigan bolalarning rivojlanishida reabilitatsiya muhim oʻrin tutadi. Fizioterapiya, maxsus mashqlar, massaj, ergoterapiya va logopediya kabi usullar bolaning motor koʻnikmalarini yaxshilashga qaratilgan. Reabilitatsiya jarayoni davomida mushaklarning tonusini boshqarish, harakatlarni muvofiqlashtirish va bolaning mustaqil harakat qilish qobiliyatini oshirishga eʼtibor qaratiladi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida neyrostimulyatsiya va robototexnika vositalari ham qoʻllanilmoqda, bu esa davolash samaradorligini oshiradi. Serebral falajning davolash usullari koʻp qirrali boʻlib, ular orasida dori terapiyasi, jarrohlik aralashuvlari va reabilitatsiya muolajalari mavjud. Dori vositalari mushaklarning tonusini kamaytirishga, ogʻriqni kamaytirishga va tutqanoqlarni nazorat qilishga yordam beradi. Jarrohlik usullari esa mushaklarning qisqarishini kamaytirish, skelet deformatsiyalarini tuzatish va harakat qobiliyatini yaxshilash maqsadida qoʻllaniladi. Har bir davolash usuli bolaning holatiga mos ravishda tanlanadi va birgalikda qoʻllaniladi. Serebral falaj bilan ogʻrigan bolalarning psixologik va ijtimoiy holati ham katta ahamiyatga ega. Kasallik bolaning oʻz-oʻzini anglashiga, oʻzini ifodalashiga va jamiyatdagi oʻrniga taʼsir qiladi. Shu sababli, psixologik yordam, maxsus taʼlim va ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash dasturlari bolalarning rivojlanishini qoʻllab-quvvatlashda muhim rol oʻynaydi. Oila va jamiyatning qoʻllab-quvvatlashi bolaning ijtimoiy moslashuvi va oʻzini ishonch bilan his qilishiga yordam beradi.[2]

Serebral falajning oldini olish uchun homiladorlik davrida ona salomatligiga alohida eʼtibor qaratish, infeksiyalarni vaqtida davolash, toksik taʼsirlardan saqlanish va tugʻruq jarayonini diqqat bilan kuzatish zarur. Tugʻruqdan keyingi davrda esa bolaning holatini muntazam kuzatish, erta tashxis qoʻyish va zarur reabilitatsiya choralari koʻrish muhimdir. Bu choralar serebral falajning rivojlanishini oldini olish yoki uning oqibatlarini kamaytirishga xizmat qiladi.[3]

Serebral falaj bilan ogʻrigan bolalarning taʼlim jarayoni maxsus yondashuvni talab qiladi. Taʼlim muassasalari va oʻqituvchilar bolaning imkoniyatlari va ehtiyojlariga moslashtirilgan dasturlarni ishlab chiqishi kerak. Maxsus pedagogika usullari, individual reja va qoʻshimcha qoʻllab-quvvatlash bolaning oʻrganish jarayonini samarali qiladi va ijtimoiy faoliyatga qoʻshilishiga yordam beradi. Bu esa bolaning oʻzini rivojlantirishiga va

jamiyatda to'liq ishtirok etishiga imkon yaratadi. Oila va jamiyat serebral falaj bilan og'rigan bolalarning hayot sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Oila a'zolari bolaning rivojlanishiga doimiy e'tibor berishi, uni rag'batlantirishi va qo'llab-quvvatlashi lozim. Jamiyat esa inklyuziv ta'lim va ijtimoiy xizmatlar orqali bunday bolalarning imkoniyatlarini kengaytirishi kerak. Shuningdek, jamoatchilikda serebral falaj haqida tushuncha va xabardorlikni oshirish muhimdir, bu esa bolalarning ijtimoiy integratsiyasini osonlashtiradi. Serebral falaj bilan og'rigan bolalarning hayot sifatini yaxshilash uchun multidisipliner yondashuv zarur. Tibbiyot mutaxassislari, pedagoglar, psixologlar va ijtimoiy xodimlar birgalikda ishlashi bolaning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlaydi. Bu esa bolaning mustaqil hayot kechirish imkoniyatlarini oshiradi va jamiyatga to'liq qo'shilishiga yordam beradi. Kelajakda serebral falajni davolash va oldini olish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar davom etmoqda. Genetik tadqiqotlar, neyroprotektiv davolash usullari va yangi texnologiyalar yordamida kasallikning sabablarini aniqlash va samarali davolash usullarini ishlab chiqish maqsad qilinmoqda. Bu esa serebral falaj bilan og'rigan bolalarning hayotini yanada yaxshilash imkonini beradi.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, bolalar serebral falaji murakkab va ko'p qirrali nevrologik kasallik bo'lib, uning rivojlanishida turli omillar rol o'ynaydi. Kasallik bolaning harakat qobiliyatini va hayot sifatini sezilarli darajada ta'sir qiladi. Ammo zamonaviy tibbiyot, reabilitatsiya va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash orqali serebral falaj bilan og'rigan bolalarning imkoniyatlarini kengaytirish, ularni jamiyatga to'liq integratsiya qilish mumkin. Bu esa bolaning shaxs sifatida rivojlanishi va jamiyatdagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu sababli, serebral falaj bilan og'rigan bolalarga kompleks yondashuv va doimiy qo'llab-quvvatlash ko'rsatish juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev A., Rustamova G. "Bolalar serebral falaji: diagnostika va davolash usullari". Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.

2. Karimov S., Toshpulatova N. "Bolalar serebral falajida logopedik reabilitatsiya". Toshkent: O'zbekiston tibbiyot ilmiy nashriyoti, 2022.
3. Xudoyberdiyev M., Ergashev D. "Bolalar serebral falaji belgilari va ularning oldini olish choralari". Toshkent: Pediatriya va nevrologiya nashriyoti, 2020.
4. Usmonova L. "Bolalar serebral falajining zamonaviy davolash usullari". Toshkent: Tibbiyot fanlari nashriyoti, 2023.
5. Islomov J., Qodirova M. "Bolalar serebral falajida fizioterapiya va massajning samaradorligi". Toshkent: Sog'liqni saqlash nashriyoti, 2024.
6. Tursunov B. "Bolalar serebral falaji va uning ijtimoiy-psixologik ta'siri". Toshkent: Psixologiya va pedagogika nashriyoti, 2021.
7. Rasulova D., Saidova F. "Serebral falaj bilan og'rigan bolalarda maxsus ta'lim metodikalari". Toshkent: Ta'lim va rivojlanish nashriyoti, 2023.
8. Mamadaliyev R. "Bolalar serebral falajining neyrofiziologik asoslari". Toshkent: Ilmiy nashriyot, 2022.